

Onderwerp: Projectbeslissing Maatregelenpakket C en krediet voor project KWA+

Datum vergadering: 21-12-2022

Registratienummer: 1905417

Besluitnota

Onderwerp

Projectbeslissing Maatregelenpakket C en krediet voor project KWA+

Voorgesteld besluit

Het algemeen bestuur wordt voorgesteld:

1. De Projectbeslissing KWA+ met het Maatregelenpakket C vast te stellen.
2. Een krediet van € 12.680.514 beschikbaar te stellen voor de afsluitende onderdelen van het project KWA+, van welk kredietbedrag € 12.269.395 wordt gedekt door subsidie vanuit het ministerie van I&W, € 144.193 door een bijdrage van Rijnland en € 266.926 vanuit een hiervoor opgenomen post in de HDSR-begroting 2023.

Inleiding

Onder de noemer [Capaciteitsuitbreiding Klimaatbestendige Wateraanvoer \(KWA+\)](#) werkt HDSR samen met het Hoogheemraadschap van Rijnland aan de uitbreiding van het systeem KWA van 7 m³/s naar 15 m³/s. Het project vormt onderdeel van de Bestuursovereenkomst Zoetwater West Nederland ([Algemeen Bestuur 8 juli 2015, punt 4.4](#)) en is onderdeel van de nationale [Deltabeslissing Zoetwater](#). Kosten van het project worden via subsidie van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) gedekt vanuit het nationale Zoetwaterprogramma.

Het project KWA+ bestaat uit 10 deelprojecten, die elk een verkenningsfase, planuitwerkingsfase en realisatiefase doorlopen. Het elfde deelproject (validatie en oplevering), heeft alleen betrekking op de realisatiefase. Zowel voor de verkennings- als planuitwerkingsfase zijn kredieten aangevraagd voor alle deelprojecten tegelijk. Voor de realisatiefase vragen we kredieten aan op grond van gebundelde deelprojecten ('pakketten') om vaart in het project te houden, het werk over de tijd te verdelen en voldoende grip te houden op de projectbeheersing. Vijf deelprojecten zijn reeds afgerond, vier zitten de in de realisatiefase, één bevindt zich in de planuitwerkingsfase en het deelproject Validatie & Oplevering moet nog starten.

In de loop van het project is gebleken dat I&W binnen de subsidieregeling niet het volledige interne uurtarief van HDSR kan vergoeden. Daarom is extra krediet nodig.

Samengevat betreft het voorliggende voorstel de laatste onderdelen van project KWA+:

I. Projectbeslissing project KWA+ - Maatregelenpakket C, met als onderdelen:

- I.1 Deelproject Traject Lopikerwaard.
- I.2 Deelproject Validatie & Oplevering KWA+.

II. Niet door I&W subsidie gedekte tariefcomponenten.

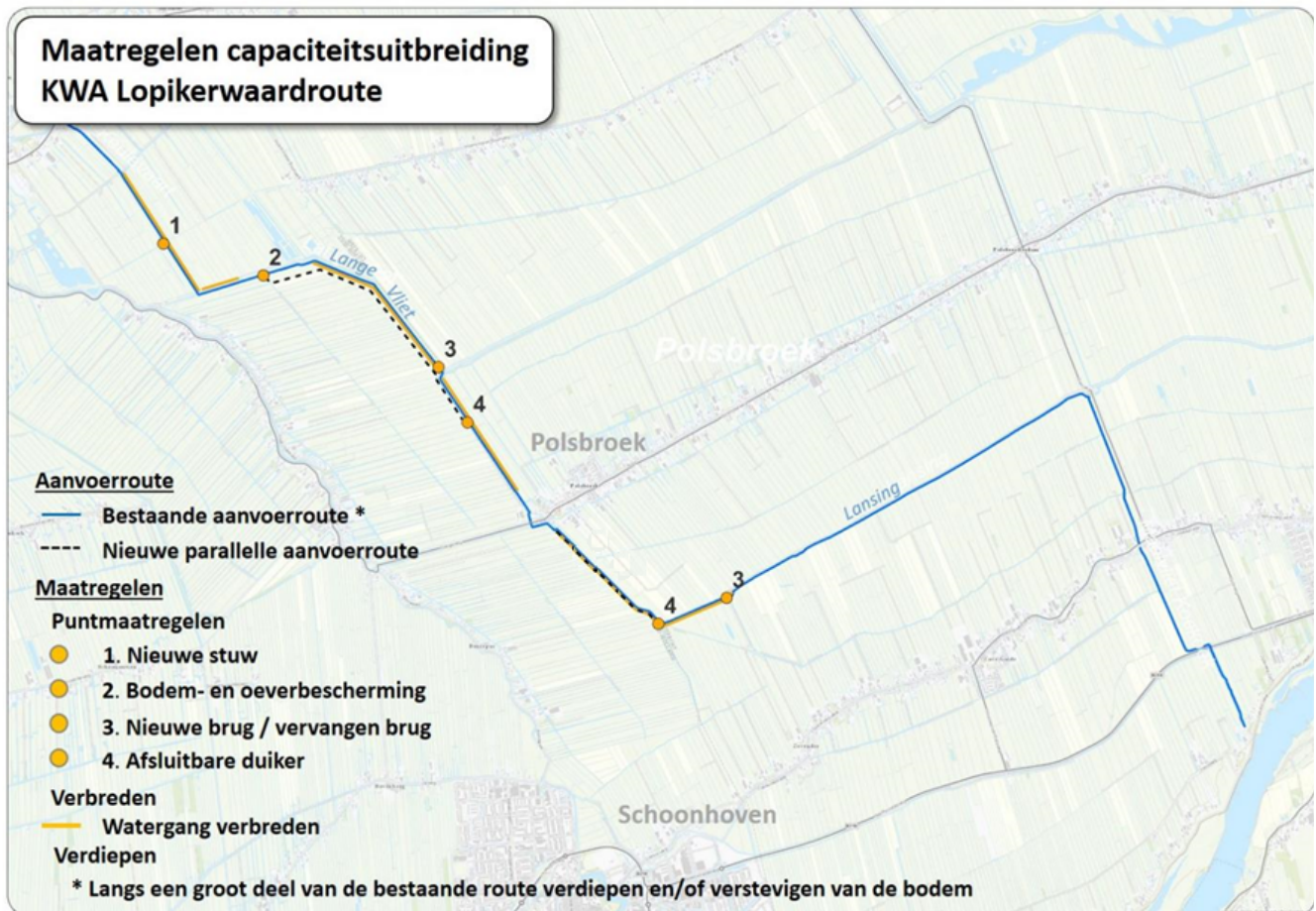
Ad I.1 - Deelproject Traject Lopikerwaard

De route van de KWA door de Lopikerwaard heeft een lengte van 14 kilometer. Vanuit de Lek laten we het water in via gemaal de Koekoek en we pompen het na passage door de polder via gemaal Keulevaart naar de noordelijk gelegen Gekanaliseerde Hollandse IJssel (GHIJ). Doel van deelproject 'Traject Lopikerwaard' is het vergroten van de doorstroming met maatregelen over een totale lengte van 10 kilometer, bestaande uit watergangen verbreden, watergangen verdiepen, parallelle watergangen aantakken en in deeltrajecten peilen verhogen (tijdens de inzet van de KWA).

Het voorkeursalternatief van het deelproject is tot stand gekomen na een uitgebreid gebiedsproces en met afweging van diverse varianten. We hebben veel tijd gestoken in het optimaliseren van de maatregelen, o.a. qua investerings- en onderhoudskosten. Op deze wijze is een maatregelenpakket geformuleerd, waarmee op sobere, robuuste en doelmatige wijze wordt voldaan aan de doelstelling voor extra capaciteit. Terwijl wateroverlast en extra beheerinspanning tijdens inzet van de KWA binnen acceptabele grenzen blijft. Door deze aanpak blijven we ook binnen het totale subsidiebudget van het Zoetwaterprogramma voor het project KWA+.

Groot voordeel van het huidige pakket aan toe te passen maatregelen is dat de hoeveelheid te verwerven grond voor het verbreden van watergangen sterk is beperkt ten opzichte van eerdere plannen. Verder zorgt dit maatregelenpakket voor een minimale kans op bodemopbarsting (omhoog komen van grond onder invloed van sterke grondwaterdruk bij het afgraven van bovenlagen). Daarnaast biedt het voorkeursalternatief ruimte voor meekoppelkansen. Namelijk op het gebied van natuur (natuurvriendelijke oevers) en waterbeheer (extra stuw voor beter peilbeheer en extra watergang voor afvoer bij wateroverlast). Zie figuur 1 voor een globaal overzicht van de maatregelen.

Maatregelen bij de grootste flessenhals in de route door de Lopikerwaard (naast het dorp Polsbroek) zijn qua realisatie naar voren gehaald. Deze worden in het najaar van 2022 afgerond.

Figuur 1 Type maatregelen in het traject Lopikerwaard (Het verdiepen en verstevigen van de bodem vindt plaats op veel plekken van Lange Vliet tot en met Lansing)

Het totaal te verwerven areaal grond (voor verbreding van watergangen) komt uiteindelijk uit op 4 hectare, verdeeld over 13 eigenaren, namelijk Staatsbosbeheer, provincie Zuid-Holland en 11 agrarische bedrijven (circa 2 ha van overheden en 2 ha van particulieren). Dit is veel minder dan de 20 tot 30 hectare die in een eerdere fase nodig werd geacht en die via slim ontwerpen en veel overleg met het gebied is gereduceerd. Budget voor grondverwerving in de Lopikerwaard is door het algemeen bestuur reeds vastgesteld in mei 2021 ([Algemeen Bestuur 19 mei 2021, punt 2.1](#)).

Tijdens de planuitwerkingsfase is veel onderzoek verricht langs de KWA route door de Lopikerwaard, met name op het gebied van natuur en landschap. Omdat de maatregelen enige aantasting met zich meebrengen van het Natuur Netwerk Nederland (afgraven van een deel van een kade), is in afstemming met de provincie Zuid-Holland een plan voor natuurcompensatie opgesteld. In verband met de, overigens geringe, aantasting van landschappelijke waarden hebben we in afstemming met de provincie Zuid-Holland een landschappelijk compensatieplan geschreven. De inzet van de KWA heeft geen negatieve effecten op de waterkwaliteit en aquatische natuurwaarde in de Lopikerwaard. Tijdens de inzet van de KWA kan zelfs tijdelijk verbetering optreden van de waterkwaliteit, vanwege wegspoeling (van o.a. meststoffen, algen en kroos). Aanleg van natuurvriendelijke oevers heeft zeker een positief effect op de waterkwaliteit en natuurwaarde. Overigens wordt in reguliere situaties bij watertekort in de Lopikerwaard ook water uit de Lek ingelaten.

Voor verdere informatie over het voorkeursalternatief verwijzen we naar Bijlage 1. Projectbeslissing project KWA+ - Maatregelen pakket C (beschrijving maatregelen in paragraaf 3.3 en hoofdstuk 4) en het [Projectplan Lopikerwaardroute](#). Het projectplan lag van 20 mei tot en met 1 juli ter inzage en is op 18 oktober vastgesteld door het dagelijks bestuur van HDSR, samen met het zienswijzer rapport (met zeven zienswijzen). Dit heeft op een aantal punten in het projectplan geleid tot aanpassing.

Ad I.2 - Deelproject Validatie & Oplevering KWA+

Na het uitvoeren van het deelproject Traject Lopikerwaard zijn alle maatregelen van het project KWA+ gerealiseerd en is de volledige '+' aan de KWA toegevoegd. Om het werkelijke effect van de maatregelen te bepalen zijn bij aanvang van het project praktijkproeven per traject geformuleerd. Deze gaan we uitvoeren binnen een afsluitende 'validatie'. Na deze validatie gaan we aan de slag met de definitieve/formele oplevering van het hele project, met name via het verschaffen aan de beheerorganisatie van alle informatie over de totstandkoming en het functioneren van het aangepaste systeem.

Ad II - Niet door subsidie ministerie I&W gedekte tariefcomponenten

De subsidieregeling van I&W gaat uit van landelijk gehanteerde – niet onderhandelbare – standaardtarieven voor het op project KWA+ in te zetten eigen personeel van HDSR. Dit tarief is steeds gebruikt voor beschikkingaanvragen bij I&W en ook voor de parallelle kredietaanvragen bij het algemeen bestuur van HDSR. Het tarief dat HDSR intern gebruikt voor eigen personeel ligt echter over de gehele looptijd van het project gemiddeld 8% hoger, welk deel dus niet is gedekt. Verder krijgen we voor inhuur van personeel de inkoopprijs vergoed van I&W. Om alle overheadkosten van inhuur te dekken past HDSR echter sinds 2019 een opslag toe van 15 euro per uur, die dus ook niet is gedekt.

Vanaf het begin van het project was duidelijk dat dit speelde, maar gaande het project kregen we meer zekerheid over de omvang van het verschil tussen de kosten voor HDSR en de subsidie van I&W. Intussen hebben we een goed beeld van de extra kosten voor HDSR voor de hele looptijd van het project, namelijk € 411.119 (zo exact omdat dit het resultaat is van het gemaakte plus voorziene aantal uren maal uurtarief). Het voorstel is om het algemeen bestuur dit bedrag als extra krediet te vragen. Van dit krediet zal Rijnland € 144.193 dekken.

Overigens heeft KWA+ een bijzondere positie binnen het Zoetwaterprogramma, omdat dit het enige project is dat voor 100% (met standaardtarief I&W) de kosten van personeel van het waterschap vergoed krijgt.

Zie verder bijlage 2 –Memo krediet voor niet gedekte tariefcomponent KWA+.

Beoogd effect

Met KWA+ wordt invulling gegeven aan het (HDSR) waterschapsdoel 'beperken effecten watertekort'. In dit geval gaat het om watertekort in een breed verband, namelijk de regio 'Midden- en West-Nederland'.

Rijksoverheid, HDSR en Rijnland hebben duurzaamheid (in opdrachtverlening) hoog in het vaandel staan. Voor de waterschappen is dit onder meer opgenomen in de methodiek 'Duurzaam GWW', en de 'Green Deal'. Het project KWA+ werkt volgens 'Duurzaam Opdrachtgeverschap (DOS)', waarin deze methodieken zijn opgenomen. Met als uitgangspunten onder meer: aandacht voor CO₂ reductie, zuinig omgaan met energie/grondstoffen, bescherming van natuur, adequaat ruimtegebruik, aandacht voor ruimtelijke kwaliteit en doelmatige investeringen. Tijdens de planuitwerkingsfase hebben we via uitgebreide optimalisatie van maatregelen vooral invulling gegeven aan adequaat ruimtegebruik en doelmatige investeringen (weinig af te graven agrarisch areaal, sobere maatregelen). We zetten bij de realisatie met name in op zo min mogelijk transport van grond, door alle vergraven grond in de directe omgeving af te zetten (voor ophoging van percelen). Verder geven we bij de aanbesteding mee dat bij de uitvoering zo min mogelijk emissie plaats dient te vinden.

Argumenten

West-Nederland heeft in tijden van ernstige droogte tekort aan zoetwater. Dit bleek ook afgelopen zomer weer, toen inzet van de Klimaatbestendige Water Aanvoer nodig was om dit deel van het land van extra water te voorzien. Uitbreiding van de, in het gebied van HDSR gelegen en door dit waterschap beheerde, KWA is een doelmatige maatregel om voor de komende jaren te voldoen aan de zoetwaterbehoefte van drie waterschappen in het westen van Nederland. Namelijk het Hoogheemraadschap van Rijnland, het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en het Hoogheemraadschap van Delfland. Gezien de klimaatwijziging en toenemende watervraag zullen in de toekomst extra maatregelen getroffen moeten worden, daarom wordt KWA+ formeel ook wel 'Stap 1' genoemd in de capaciteitsuitbreiding.

Kanttekeningen bij Voorkeursalternatief en krediet deelproject Traject Lopikerwaard

Bestuur HDSR staat tijdelijk borg voor dekking van krediet

Het ministerie van I&W zal naar verwachting pas in het eerste kwartaal van 2023 de formele beschikking afgeven voor - dekking van kosten voor – Projectbeslissing Maatregelenpakket C. Tussen dit moment en het eerdere moment van kredietverlening staat het algemeen bestuur borg voor de in die periode te maken projectkosten en aangegane verplichtingen. Door I&W steeds goed mee te nemen in de ontwikkeling van het project en in het bijzonder de voorliggende projectbeslissing plus kostenraming verwachten wij geen problemen rond de subsidiebeschikking. In de periode september- medio oktober hebben wij aan het ministerie van I&W ter beoordeling concepten toegezonden van Projectbeslissing Maatregelenpakket C, de hierbij horende SSK kostenraming en het risicodossier. Men vindt het er goed onderbouwd en compleet uitzien. Als kanttekening merkt men op dat de risicoreservering nogal ruim is en men daarover een nadere toelichting wenst.

Inzet gedoogplicht niet uitgesloten

Voor alle 13 grondverwervingsdossiers gaan we uit van af te sluiten overeenkomsten in het vierde kwartaal van 2022 en het passeren van de aktes in het eerste kwartaal van 2023. Het is echter niet uitgesloten dat we na een lange periode van gesprekken en onderhandelingen met een partij niet tot een overeenkomst kunnen komen. In dat geval zullen we in het belang van de voortgang van het project als ultieme werkwijze door het dagelijks bestuur gedoogplicht op laten leggen. Een dergelijk juridisch proces kan op onderdelen van het maatregelenpakket tot (wellicht aanzienlijke) vertraging leiden.

Onzekerheid in raming

Vanwege onbetrouwbare levertijden, grote tot extreme prijsstijgingen voor grondstoffen en de hoge inflatie in het algemeen kent de kostenraming flinke onzekerheid. We doen ons best om de risico's zo veel mogelijk af te dekken, maar het is zeker niet uitgesloten dat de aanbesteding hoger uitvalt dan verwacht of kosten tijdens de uitvoering alsnog hoger blijken te zijn dan de raming.

Krimpende risicoreserve

Vooral door hoge inflatie en extreme prijsstijgingen voor sommige grondstoffen zijn in het algemeen de risicoreserves van het project KWA+ flink terug aan het lopen. Conform actuele prognose blijven we nog binnen het beschikbare krediet. Maar het is niet uitgesloten dat extra krediet nodig is, al is het maar om voldoende liquiditeit te hebben om eventuele plotse tegenvallers meteen op te vangen.

Mogelijk vertraging door niet tijdig verkrijgen ontheffing Wet Natuurbeheer (WNB)

Tijdens onderzoek in het kader van flora en fauna zijn op plekken waar we maatregelen moeten treffen beschermde soorten aangetroffen, namelijk de Heikikker en de Platte Schijfhoren (een onderwaterslak). Het is vanwege drukte bij de ontheffing verlenende instantie nog niet zeker wanneer we ontheffing krijgen om op die plekken het werk uit te voeren en of we op tijd zijn om eventuele verplichte mitigerende maatregelen te treffen. Mocht het ontheffingsproces langer duren dan gepland, dan zal dit leiden tot vertraging op onderdelen van het project.

Om zo min mogelijk last te hebben van eventuele vertraging door trage grondverwerving of van het niet tijdig verkrijgen van een ontheffing WNB, splitsen we het werk voor het bestek en de aanbesteding in 10 zelfstandige deeltrajecten. Op die wijze kan realisatie doorgaan, ook als de aannemer op enkele plekken nog niet aan de slag kan.

Financiën

Tot dusver is door het algemeen bestuur reeds voor € 24,6 miljoen aan krediet beschikbaar gesteld voor het project KWA+. Met de nu voorliggende kredietaanvraag van € 12,7 miljoen voor de laatste onderdelen komt dit op € 37,3 miljoen. De specificatie van het benodigde krediet voor de laatste onderdelen van het project KWA+ staat in tabel 1. Dekking van dit krediet gebeurt met subsidie van I&W (afgezien van enkele tariefcomponenten).

Tabel 1 Specificatie van de kredietaanvraag voor de laatste onderdelen van project KWA+

Onderdeel	Deelkosten	Subtotaal kosten
I. Projectbeslissing Maatregelenpakket C		€ 12.269.395
I.1. Deelproject Traject Lopikerwaard	€ 11.981.780	
I.2 Deelproject Validatie & Oplevering KWA+	€ 287.615	
II. Niet door I&W subsidie gedekte tariefcomponenten		€ 411.119
Totaal		€ 12.680.514

Binnen fase 1 van het Zoetwaterprogramma is rekening gehouden met een totaalbedrag aan subsidie van € 37,3 miljoen. Initieel was dit € 40 miljoen, maar in 2019 is dat bedrag verlaagd vanwege een lagere raming. In totaal gaan we voor € 36,9 miljoen beschikking aanvragen. Voor het verschil van € 0,4 miljoen die niet gedekt is door beschikkingen vragen we nu – extra - krediet aan. We verwachten de subsidiebeschikking voor de laatste onderdelen van het project te ontvangen van I&W in het eerste kwartaal van 2023. Van tekort aan krediet bij het project KWA+ als gevolg van niet door I&W subsidie gedekte tarief-componenten van € 411.119 wordt € 144.193 gedekt door het Hoogheemraadschap van Rijnland. Daarmee resteert voor HDSR € 266.926 (circa 0,7% van het totale krediet). Hier is in de Begroting 2023 al rekening mee gehouden en in toekomstige P&C cyclussen zal actualisatie plaatsvinden als de daadwerkelijke kosten voor HDSR bekend zijn (pas na eindbeschikking van de subsidies).

Vervolg

De planning is om in het eerste kwartaal van 2023 de aanbesteding van het werk plaats te laten vinden om een aannemer te contracteren. Naar verwachting zal deze in het derde kwartaal van 2023 met de uitvoering starten, die vervolgens ongeveer één jaar zal duren. De aannemer zal niet overal tegelijk aan de slag gaan, maar het werk gefaseerd uitvoeren.

Communicatie

Middels het [Projectplan Lopikerwaardroute](#) is met betrokkenen gedeeld welke maatregelen we in de Lopikerwaard uit gaan voeren. Tegen de tijd dat het werk begint zullen we samen met de geselecteerde aannemer nog een informatiebijeenkomst houden, met name gericht op de praktische aspecten van de realisatiefase en de te verwachte hinder voor omgeving. Tijdens de uitvoeringsperiode kan men via de [De BouwApp » Duurzame Omgevingscommunicatie](#), de voortgang van het project volgen. Verder zal waterschap de omgeving goed op de hoogte houden

via de website en sociale media. Binnen KWA+ leggen we op uitgebreide wijze de werkzaamheden vast met (ook drone) beeldmateriaal. Dit gebruiken we als beeldarchief van het project, in de communicatie (bijeenkomsten, korte documentaires) en als verantwoording.

Samenwerking & participatie

Van 2015 tot en met medio 2022 is samen met betrokkenen in het gebied een uitgebreide verkennings- en planuitwerkingsfase doorlopen. Daarbij was een prominente adviserende rol weggelegd voor de klankbordgroep, samengesteld uit vertegenwoordigers van gemeente Lopik, agrariërs, LTO, Agrarische Natuurvereniging, Gebiedscommissie Utrecht-West en Werkgroep Behoud Lopikerwaard. De ontwikkeling van het Voorkeursalternatief vond verder plaats in nauwe afstemming met de Beheerafdeling van HDSR.

Bijlagen

Bijlage 1 – KWA+ Projectbeslissing Maatregelen pakket C (DM1903967)

Bijlage 2 – KWA+ Memo krediet voor niet door subsidie gedekte tariefcomponenten (DM1907618)